

På tidningsbyrån.

orten står på vid gafvel. Mycket folk vandrar ut och in. *Stockholms Dagblad* är inskriften på hvardera sidan om ingången och på lyktan öfver porten. Det är i n:o 25 Lilla Vattugatan, ett stort hus som tillhör Dagbladets aktiebolag.

Många gå ej längre än till annonsbyrån i bottenvåningen, en redaktionsafdelning där allmänheten är förnämste medarbetaren, men måste betala för sina manuskript. En nästan oafbruten ström af annonsörer väller fram hela dagen, och annonsmottagerskan är ständigt sysselsatt med att räkna ut annonskostnader, tolka svårlästa stilar samt kanske också hjälpa till med annonsernas redigerande. Det är ett styft arbete.

»Hör nu, frun lilla, min annons om ett sommarnöje, en vagga och tre kägelklot har icke kommit in.»

»Var god och vänd sig till kontrollören, en trappa upp till höger.»

Annonsören följer anvisningen, träffar den innanför sitt skrank sysselsatte kontrollören och upprepar sin klagan.

»Ska' se efter», säger kontrollören helt lugnt... »Låt mig se sommarnöje, vagga, kägelklot... Jo, där står annonsen ju. Läs själf!»
 »Hm! Det var då besynnerligt... Men det ska' jag säga, att inte står annonsen i *mitt* Dagblad. Jag är också prenumerant.»

Kontrollören är öfverlupen af klagande, men i de flesta fall bevisar han dem ha orätt. Hans uppgift är att tillse, det alla annonser ordentligt införts, och ingenting i den vägen undgår hans granskning.

Vi lemna kontrollörens afdelning och träda in på räkenskapskontoret i samma våning, där tidningens vidlyftiga ekonomi skötes. Hundratusentals kronor gå årligen genom kassör Guditz händer, och det är fullt upp att göra för kamrern och öfriga biträden. I ett särskildt kabinett är Belltelefonen, Allmänna telefonen och en extra telefon nästan i ständig verksamhet.

W. Walldén.

Räkenskapskontoret står å ena sidan i förbindelse med kontrollörens rum å den andra med öfverfaktorns kontor, hvilket vidare är förenadt med sätteriet. Från räkenskapsafdelningen leder också en vindeltrappa upp till redaktionsbyrån, dit stora ingången för öfrigt är i förstugan två trappor upp.

Stockholms Dagblad grundades i slutet af 1823 af tjänstemannen i öfverståhållare-ämbetet Lodin och boktryckaren G. A. Ortman, utgafs från och med början af 1824 och öfvertogs 1826 af kanslisten A. R. Walldén, med hvilken grosshandlaren A. Walldén förenade sig 1828.

Tre år derefter vardt A. R. Walldén åter ensam egare, men öfverlemnade tidningen den 1 januari 1834 till den tredje brodern, J. A. Walldén, som gaf ut tidningen till 1869, då hon lemnades till hans son Wilhelm Walldén, vid den tiden ännu kanslist i civildepartementet, sedermera riksdagsman och stadsfullmäktig. År 1876 köpte han egendomen med adressnummern 25 i hörnet af Lilla Vattugatan och Klara Västra Kyrkogata, lät rifva den och efter G. Sjöbergs ritning där bygga ett stort, för tidningsutgifning enkom beräknadt hus. Då det var färdigt, sålde W. Walldén det till det af honom kort förut bildade Stockholms Dagblads aktiebolag, men i hvilket han själf var nästan ensam aktieegare, och med köpet följde sätteriet, tryckeriet och öfriga tidningsinventarier.

Den 1 januari 1878 flyttades tidningen från sin gamla bostad i Walldén-ska huset vid Västra Trädgårdsgatan och började sin verksamhet vid Lilla Vattugatan i nära grannskap med centralpostkontoret, järnvägens centralstation samt åtskilliga tidnings- och boktryckerier. Efter det W. Walldén, sex år senare, beslutat att för sin hälsas vårdande draga sig till baka från den ansträngande tidningsutgifningen och därför afytttrat affären till ett nytt, af prof. E. V. Montan, känd historiker och under många år docent vid Upsala universitet, bildadt bolag, i hvilket Walldén dock ingick med ett betydligt antal aktier, större än nå-

gon af de öfriga aktieegarnes, öfverlemnades utgifvandet och redaktörskapet till professor Montan, hvilken från den 1 oktober 1884 är tidningens styresman.

Stockholms Dagblads redaktion utgjordes 1888 af: E. V. Montan, L. J. Enander, F. Heurlin, H. Sandström, G. Nyberg, H. Byström, A. Lönbohm, A. V. Södergren, P. Staaff, J. Wirén, J. G. Ahlberg, T. Blanche, K. Åkermark, J. F. Lybäck, E. Draghi, J. E. Mellström, S. A. Lorin, hvilka alla hade daglig tjänstgöring på redaktionsbyrån, förutom M. A. Goldschmidt och ett icke ringa antal medarbetare som ej hvarje dag medverka, t. ex. C. Westman, C. O. och G. E. Montan, L. A. Segerström, m. fl.

»Kan jag få tala vid hufvudredaktören?» spørjer en besökande. Två unga vaktmästare i förrummet, kallade »tamburgossarne», upplysa, att professorn träffas kl. 1, och som den timmen kanske snart är inne, anmodas den besökande att taga plats i salongen för att där afvakta att i sin tur få företräde. Det är fullt med främmande i salongen. Alla vilja de tala med hufvudredaktören, men några nöja sig dock att andraga sitt ärende för redaktionssekreteraren som artigt öppnar dörren till sitt kabinet.

Salongen är ett stort rum. Midt på golvet ett stort bord med illustrerade tidningar m. m. för att förkorta tiden för de väntande. Ett par höga bokskåp, en liten soffa och andra sittplatser, på en vägg en fotografi-brösbild i naturlig storlek af Jonas Adolf Walldén, på den andra en porträttmedaljong af Wilhelm Walldén — det är hvad hufvudsakligen tilldrager sig uppmärksamhet i detta rum.

Längst upp till höger är ingången till redaktörens rum, hvilket nästan slukas af ett bokskåp, en liten soffa, en fåtölj och ett stort skrifbord, öfverlastadt med orimliga högar af manuskript. Väggarne prydas af fosterländska bilder, såsom Gustaf II Adolfs, Geijers, Tegnér's o. s. v. I detta lilla rum, bland dessa högar af manuskript, böcker och tidningar, sköter hufvudredaktören hela stora Dagbladet.

Bredvid hufvudredaktörens rum, men utan förbindelse därmed, är ingången från salongen till redaktionssekreteraren J. Wirén's ofvan nämnda kabinet.

Men klockan är kanske ännu icke mer än nio på morgon. Medarbetarne infinna sig. Tamburgossarne ha redan hemtat och på de respektive afdelningarna aflemnat in- och utrikespost, både bref och tidningar. Vi inträda i en korridor med tre celler på ena sidan samt en sådan på den andra, hvar och en ursprungligen afsedd för

E. V. Montan.

en af de förnämsta medarbetarne. Nu äro två af dessa små rum upptagna hvardera af två tidningsmän. I ett finna vi notisafdelningens

Interiör från Stockholms Dagblad.

chef och den medarbetare som hemtar de färskaste och viktigaste underrättelserna ur de öfriga stockholmsbladen samt hela landsortspresen.

Notisafdelningens chef är ständigt hemsökt af »reporters», ordinarie, extra och alldeles tillfällige, fina notisjägare som komma med

intressanta meddelanden, mindre fina som lemna tvifvelaktiga underättelser och samvetslöse som för att förtjäna en krona kanske icke treka att ljuga i hop en och annan röfvarehistoria. Det tillhör afdelningschefen att sofra dessa notiser, liksom ock att själf söka samla så många nyheter som möjligt, bevista poliskammarens och rådhusrättens sessioner, hålla reda på alla offentliga sammankomster, skicka yngre medarbetare att referera och samla uppgifter samt att icke låta något af hvad i staden sig tilldrager undgå sin uppmärksamhet. Denna maktpåliggande befattning har i många år innehaft af L. J. Enander.

Notischefens cellkamrat, G. Nyberg, en af Sveriges flitigaste tidnings-

Interiör från Stockholms Dagblad.

läsare, är hela dagen sysselsatt med att suga musten ur de högar af blad som forslas in i cellen, och van att uppmärksamma alt, välja och ordna, öfverflyttar han till Dagbladet alt märkligt han finner i andra tidningar.

I cellen midt emot, också kallad »skrubben n:o 4», arbetar tidningens registrator, en af de stilla i tidningsverlden, hvilken i sina böcker skrifer in hvar enda artikel och hvarje notis samt hvarifrån de härleda sig, den dag då de införts i stockholmsupplagan och den då de stått i landsortsnumret eller den då de intagits i natteditionen. Arbetet är just icke muntrande, men registratorn klagat icke, utan sitter der tyst från tidigt på morgonen till sent på natten.

Genom den öppna dörren till skrubben n:r 2 tränga korrekturläsarnes röster. Till en korrekturläsares ansvarsfulla befattning i en morgontidning, som också har en aftonupplaga, fordras ej blott herravälde öfver modersmålet och någon insigt i andra språk samt ständigt vaken uppmärksamhet, utan ock förmåga att arbeta natt efter natt. Det är en lika ansträngande som föga indräktig sysselsättning.

I skrubben n:r 3 arbetas lika ihärdigt, men tittar man in i det mörka rummet midt emot, finner man endast stora folianter, tidningens egna årgångar under mer än sex årtionden, samt äfven andra inbundna bladårgångar, en god del af den stockholmska publiciteten i detta århundrade.

Korridoren mynnar ut i ett stort hörnrum, där åtskilliga medarbetare trängas. På förmiddagen finner man där kapten H. Byström, sjöfartsafdelningens redaktör, som genomläser Börsen-Halle och andra utländska skepparetidningar, berättar ett och annat från Stockholms ström och långt ute i skärgården, lastar här, lossar där, kryssar och lotsar midt i morgondagens nummer.

Längst in åt detta håll finner man utrikes kabinettet, hvars chef är den kände literatören F. Heurlin, en af tidningens äldre medarbetare, som under olika tider herskat öfver många olika medhjälpare. Stockholms Dagblads medarbetare skola nu för tiden vara i stånd att rycka in på hvilken afdelning som hälst, med undantag kanske dock af teaterafdelningen och afdelningen för bildande konst, af hvilka den förre skötes af P. Staaff och den senare af märket C. L., hvars egare nu mera ej tillhör den egentliga redaktionen, men förut i nära två årtionden deltog i de dagliga redaktionsgöromålen.

Gå vi till baka till afdelningen på andra sidan salongen och se in till redaktionssekreteraren, finna vi honom kanske i färd med att bryta ett bref från Spada (J. Janzon), tidningens mångårige korrespondent i Paris samt dess »flygande» meddelare från Turkiet, Egypten, Italien, Spanien m. m., partigångare i Herzegovina, krigskorrespondent på turkiska sidan under rysk-turkiska kriget, åsyna skildrare af konung Oskar II:s färder i åtskilliga Medelhafsländer våren 1888 och mera sådant. På sekreterarens bord ligga bref från C. G. Wrangel i Wien och från E. de Pressensé i Paris. Det senare skall öfversättas för extranumret. De förra skola skyndsamt genomses och skickas ned till sätteriet. Korrespondensartiklar från Petersburg och från meddelare på olika trakter inom och utom Sverige anlända i stora hopar. Telegram komma från statstelegrafan och svenska telegrambyrån samt från särskilda telegrafkorrespondenter.

Man trycker på en knapp i väggen här, en annan där. De elektriska ringledningarna äro i ständig rörelse, och upp- och nedför

de inre trapporna, som aldrig beträdas af främmande, ila sätтарlär-lingarne och tryckargossarne. Manuskriptbitar flyga hit och dit. Oupphörligt talar man i telefon.

Ju längre det lider på förmiddagen, dess större är brådskan. Hufvudredaktören ringer efter sätтеріfaktorn, som har förmiddagsvakt, och denne infinner sig med listan på redan uppsatta eller nära färdigsatta artiklar och notiser. Det gäller nu landsortsupplagan. Man har naturligtvis för mycket text, det har man alltid. Åtskilligt måste »anstå». Men hvilket! Det är ej lätt att afgöra. Hufvudredaktören funderar starkt. Alt sammans kan ju vara lika viktigt, lika brådskande och lika intressant. Det är en svår stund, men man måste fatta sig kort, och slutligen är matsedeln färdig med alla sina fasta rätter, mellanrätter, slinkrätter och desserter.

Börsnoteringarna anlända från tidningens handelsminister, men ännu väntar man på ett efterlängtadt telegram, på ett referat eller något annat. Sätтеріet, ett stort och luftigt rum i samma våning som räkenskapskontoret, men med uppgång från gården, är i feberaktig verksamhet. Sätтарne vagga med alt hastigare fart framför kasterna. Pojkarne rulla cylindrar blixtnabbt öfver korrekturremsorna. Faktornombrytarn svettas med ombrytningen i formarne.

Där kommer ändtligen det efterlängtade referatet. Det klippes i små bitar, och hvarje bit anförtros åt en särskild sätтары. Inom få minuter är hvad som återstod uppsatt, korrekturläst, inbrutet i formen. Formarne läggas på »vagnen», ett bord på hjul, och rullas bort i salens bakgrund, där en järnridå drages upp. Vagnen skjutes in och sänkes med hissverket ned till tryckeriet, där stereotyperingen genast vidtager. Inom 35 minuter äro stereotypören och hans två biträden färdiga med sitt arbete. Stereotypplåtarne sättas på den stora rotationspressen hvilken drifves af en i källaren befintlig ångmaskin. Tryckarne äro på sina poster, och så rullar snart det ena bladet efter det andra, fuktadt och vikt af pressen, ut i verlden. Fem tusen exemplar tryckas på jämt 45 minuter.

Landsortsupplagan är färdig, bundtas in, skickas af. Järnvägarne sprida den kring landet. Man andas åter på byrån och i sätтеріet, i tryckeriet och maskinrummet, där öfvermaskinisten Herlenius alltid är på sin ansvarsfulla post. Hr C. O. Lundin, hufvudfaktorn, har aflägsnat sig på en stund. Hr Erikson, landsortsupplagans sätтеріfaktor, kan också pusta ut, men lemnar ej sätтеріet förr än senare på eftermiddagen. En del af konstförvandterne få också ledighet på en stund. Många af dem ha i årtionden varit trägna medarbetare i Stockholms Dagblad, så t. ex. hr C. W. Sundell i fyrtiosex år, hrr E. R. Fröberg i fyrtioett och C. J. Malmberg i tretiosju. Andra ha

arbetat där i nära tretio. Den äldste medarbetaren, tryckaren A. Lundberg, afled våren 1888 efter att ha i fyrtiosju år tillhört tidningen.

Klockan sex e. m. är arbetet åter i full fart. Nu gäller det att göra natteditionen till de norra orterna och stockholmsupplagan till hufvudstaden för påföljande morgon. Arbetet är i många afseenden enahanda med förmiddagens. Mellan kl. 10 och 11 är det vanligen som lifligast. Då återvänder notischefen från sin inspektionsrund. Då komma referenterna från möten, föreläsningar o. s. v. Då anlända musik- och teateranmälare. Nya telegram inträffa vanligtvis.

Sent inträffar också hufvudredaktören å nyo. »Ledaren» har han kanske med sig, men det händer ock, att denna ännu ej är färdig.

Men så kommer bekymret med »matsedeln» äfven nu. Förslag är uppgjort af den nattlige sätterifaktorn, hr Söderberg, och hufvudredaktören får åter en plågsam stund för att bestämma hvad som skall uteslutas af den alt för rikliga tillgången på innehåll. Professorn har också för vana att läsa igenom korrekturerna och icke släppa igenom något som han själf ej helt och hållet gillar.

Liksom han är den siste på platsen inom redaktionen, då landsortsupplagan lägges i pressen, lemnar han på sennatten byrån icke mycket förr än korrekturläsarne, och de komma sällan från sitt arbete förr än på morgonen. Att tryckeripersonalen måste stanna längst är naturligt. Natteditionen lägges i press kl. 4, stockholmsupplagan kl. 5., men faktor Söderberg är icke ledig förr än kl. 8 f. m. Han har i tjuguet år egnat sig åt Dagbladet och med aldrig slappad upmärksamhet skött sitt kall natt efter natt, år efter år, midsomradagens natt lika väl som långfredagens.

På detta sätt verka Stockholms Dagblads omkring hundra medarbetare, från och med redaktionsbyrån och ända ned i maskinkällaren.

* * *

Arbetssättet i den nu omnämnda tidningen motsvarar till stor del öfriga stockholmstidningars, i synnerhet deras som ha två upplagor, äfven om de icke skulle ha så stor redaktionspersonal som Stockholms Dagblad. Så har också *Dagens Nyheter* ändamålsenliga redaktions- och tryckerilokaler i det hus, 28 Regeringsgatan, som eges af Rudolf Wall, tidningens utgifvare samt den som grundade företaget och med mycken ihärdighet förkofrat det. Det var mot slutet af 1864 som denna tidning först kom ut. Få år därefter skref en författare, som från utländsk synpunkt skildrade då varande stockholmslifvet:

»Dagens Nyheter är en liten *gamin* som med ungdomlig häftighet kastat sig midt uti den hetaste striden, men i synnerhet utmärkt sig genom raskheten i sina notiser. Dagens Nyheter lär ha stor spridning, hvilket tidningen väl i främsta rum-

met har sitt billiga pris att tacka. Detta pris är likväl icke så billigt som priset på den parisiske *Petit Journal*, med hvilken Dagens Nyheter för öfrigt eger en och annan likhet. Tidningens hufvudredaktör och utgivare är hr Wall, en ungdomlig personlighet, hvilken dock redan länge tillhört pressen, innan han uppträdde såsom chef för det af honom skapade lilla bladet. Hans politiska färg är afgjordt liberal, nästan radikal, och Dagens Nyheter har genom sin deciderade hållning i flera stora frågor tillvunnit sig erkännande.»

Detta skrefs för ett par årtionden sedan. Dagens Nyheter är nu mera icke blott redigeradt med mycken talang för det ändamål det satt sig före, utan har ock växt ut till en verkligt stor tidning med en högst betydlig och inkomstbringande annonsafdelning samt ett icke ringa inflytande i hela landet. Det har orubbligt fasthållit vid att lemna korta notiser och att aldrig göra sina artiklar långa, att icke befatta sig mycket med litteratur och ej håller synnerligt mycket med bildande konst, men att däremot gifva snabba, kortfattade och ofta innehållsrika meddelanden på teaterområdet och något längre öfver operor och musik. Under tidningens första år skref Vilhelm Bauck, den bekante musikkritikern, mycket uppmärksammade musikanmälningar, och under senare delen af detta årtionde har en yngre musikskriftställare, hr F. Vult v. Steijern, under märket *G—t* lemnat artiklar som ej varit mindre uppmärksammade.

R. Wall.

Sitt största inflytande har tidningen dock på det politiska området, på hvilket man finner talangfullt skrifna, korta och träffande uppsatser. Raskheten i notiser torde däremot nu mera ej vara större än andra stockholmstidningars, men tillförlitligheten i dem är onekligen större än i bladets ungdom.

Utgifvaren själf är ännu samma ungdomliga personlighet som för några årtionden sedan, och likväl har han en lång verksamhetstid bak om sig. Redan för några och fyrtio år sedan var han boktryckare och för fyrtio tidningsutgivare, nämligen redaktör af »Friskyttan», som under den då tjugutvåårige Walls ledning egde så framstående medarbetare som Palmær, Talis Qualis, J. M. Rosén, den ännu levande C. H. Rydberg m. fl. Först under allra senaste tiden har han kanske icke uteslutande befattat sig med hela ledningen för hvarje nummer, men det är likväl han som fortfarande är den styrande.

Bland åtskillige talangfulle medarbetare känner allmänheten redan den senast tillkomne, ofvan nämde F. Vult v. Steijern, hvilken lernade sin befattning såsom direktör i Centraltryckeriet, köpte ett stort antal aktier i Dagens Nyheter och öfvertog där en underbefälhafvares åligganden, och bekanta äro äfven den kvicke och skarpe artikel-författaren, civilingenjören A. Seberg, den alltid påpasslige Th. E.

Interiör från Dagens Nyheter.

Ziedner, chef för notisafdelningen, och V. Sjöberg, den nitiske redaktionssekreteraren och teateranmälararen m. m., känd för sin lätta och behagliga penna. Utrikesafdelningen skötes af d:r C. V. Ålund, bekant för utmärkta öfversättningar och bearbetningar, förut chef för motsvarande afdelning i Aftonbladet. R. Blumenberg redigerar i synnerhet den glada afdelningen, en ganska maktpåliggande befattning.

* * *

Stockholms tidningar börja allt mera att bygga och bo i hvarandras närhet. De draga sig till samman i granskapet af centralposten och järnvägens centralstation, i de kvarter där också många af de stora boktryckerierna, bokförlagsexpeditionerna och speditionerna slagit ned sina bopålar. I ett och samma kvarter tryckas och utgifvas Stockholms Dagblad och Svenska Dagbladet, hufvudstadens tredje morgontidning. *Svenska Dagbladet* räknar sin tillvaro från slutet af 1884, är således ett af nya Stockholms nyare tidningsföretag. Det såg dagens ljus först i Lundbergska palatset vid Kungsgatan, men flyttade snart till n:o 5 Klara Södra Kyrkogata, endast af den gatan skild från Nya Dagligt Allehanda samt af Karduanmakaregatan från centralposthuset.

Hvarje natt lyser det starkt ur bottenvåningens fönster, hvaraf man kan se, att bladet är en morgontidning, och träder man in i desmå och obekväma redaktionsrummen, träffar man medarbetarne i ifrig verksamhet. Hufvudredaktören var ända till november 1888 Axel Jäderin, en kraftig personlighet, hvilken tager saken realistiskt och praktiskt, men som började sin offentliga bana som lyriker och gaf ut ett häfte dikter. Om han på lediga stunder ännu gör sig skyldig till lyriska utgjutelser, är icke bekant, men såsom tidningsutgivare höll han starkt på den påtagliga nyttan. Han har gått ordentligt genom graderna

A. Jäderin.

innan han nådde en tidningsledares maktpåliggande plats, var en tid medarbetare i Dagens Nyheter och under en del af 1884 redaktionssekreterare och ansvarig utgivare af Stockholms Dagblad. I början af Svenska Dagbladets tillvaro egde det ännu en hufvudredaktör, E. Norén, men från och med 1886 var A. Jäderin den ende styrande i redaktionen. Vid slutet af 1888 lemnade hr Jäderin tidningen, hvars redaktion då öfvertogs af dr Hj. Sandberg, förut medarbetare i N. Dagl. Allehanda.

Svenska Dagbladet är konservativt i de flesta politiska och samhällsliga frågor, men just icke i de kyrkliga. Det har med stor ifver sökt verka för lifsmedelstullar och mot ett befaradt inflytande af den norska vänstern. »Sverige åt svenskarne» är bladets lösen, och detta tolkas i tullvänligt och ofta norskfientligt syfte. Svenska Dagbladet är redigeradt med rätt mycken talang och i synnerhet med påpasslighet

och vakenhet. Bland medarbetare nämnas tonsättaren A. Hallén som sköter bladets musikafdelning samt H. A. Ring, öfversättaren af Heines »Buch der Lieder», hvilken är anmälare af talscenernas nyheter.

Svenska Dagbladet uppsattes af ett aktiebolag, men öfverläts i okt. 1888 till ett annat då nybildadt, med ett aktiekapital af minst 52,500 och högst 75,000 kr.

* * *

Så väl Stockholms Dagblad som Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet ha äfven aftonupplagor (det först nämnda också en natt-edition), men dessa äro beräknade endast för landsorten. Bland de egentliga aftontidningarna i hufvudstaden är *Post- och Inrikes Tidningar* äldst och räknar sin tillvaro från 1645 samt har oafbrutet

P. Strandberg.

fortgått från och med 1720, men först hundra år senare, 1821, vardt bladet dagligt, så dagligt som svenska tidningar bruka vara, nämligen med sex nummer i veckan. Sedan Gustaf III:s tid tillhör tidningen svenska akademien och sedan 1834 är hon officiös. Af akademien utarrenderas hon åt en af nämnda samfund utsedd hufvudredaktör och utgifvare, hvilken f. n. är Paul Strandberg, kanslisekreterare i civildepartementet, förr under många år medarbetare i Stockholms Dagblad.

Ehuru officiös och i vissa afseenden till och med officiel, är *Post- och Inrikes Tidningar*, i dagligt tal *Posttidningen*, icke något egentligt politiskt blad och har väl aldrig varit det, om ej möjligtvis för några och femtio år sedan, då hon var öppet officiell och kallades »Statstidning». Hon är äfven nu officiel så till vida, att tidningen i första hand meddelar regeringshandlingar och andra offentliga tillkännagifvanden, men det är endast undantagsvis som hon innehåller en artikel till försvar för regeringens politik, och det *har* händt, att hon någon enda gång till och med yttrat sig i motsatt riktning.

Under de senaste femtio åren har *Posttidningen* redigerats af P. A. Wallmark (1834—47), J. C. Hellberg (1847—56), A. Björck (1856—65), C. A. Strandberg (1865—78), E. Bäckström (1878—86) och den nu varande utgifvaren, bror till C. A. Strandberg. Tidningen har nu mera icke eget tryckeri, utan tryckes

hos P. A. Norstedt & Söner på Riddarholmen samt har där också sin redaktionsbyrå.

Sedan Björck lemnade redaktörskapet har tidningen varit mer estetisk än politisk, i synnerhet under Carl Strandbergs (*Talis Qualis*) och Edvard Bäckströms, de två skaldernaas, ledning. Bland tidningens förnämste medarbetare, ehuru icke omedelbart hörande till redaktionen, äro sedan flera år också ett par skalder, prof. C. R. Nyblom och d:r C. D. af Wirsén, bägge ledamöter af svenska akademien. Den förre lemnar i synnerhet anmälningar af nyheter inom de bildande konsternas område, den senare bidrager med literaturuppsatser och behandlar äfven viktigare dramatiska företeelser på våra teatrar. Inom den egentliga dagliga redaktionen sköter R. Holmblad den ganska fullständiga utrikesafdelningen, och när d:r Wirsén icke bekymrar sig om ett nytt stycke på våra teatrar, var det länge hr Holmblads åliggande att skriva derom, men på senare tider förekommer detta mera sällan, hvaremot afdelningen vanligtvis nu besörjes af hr J. Sellman, dramatisk författare.

Bland tidningens sättare ha flere i många år egnat sin verksamhet åt detta blad, C. J. Borggren i nära femtio år, T. T. Cedergren i några och fyrtio och A. E. Sjöstedt i mer än tjugufem.

K. A. Lindström.

* * *

Bland Stockholms aftontidningar, lika väl som bland Sveriges alla tidningsblad är det *Dagligt Allehanda* som kommer i ålder närmast efter *Posttidningen*. Det grundlades 1767, men i sitt nu varande skick såsom *Nya Dagligt Allehanda* räknar det sin tillvaro endast från slutet af 1859, då d:r K. A. Lindström väckte bladet till nytt lif. Under mer än ett fjärdedels århundrade stod han i spetsen för tidningen och ledde henne med kraft och förmåga i den riktning som redan från början angifvits vara hennes egentliga. Mer än en gång såg det bekymmerfullt ut med ekonomien, men då bildade sig alltid, tack vare Lindströms ovanliga finanstalang, ett nytt bolag som öfvertog det gamlas affärer, och så fortsattes utgifvandet utan att de öfvervunna svårigheterna lemnat något spår i tidningens hållning,

hvilken alltid varit frimodig, om också ej frisinnad. Allehanda var och är konservativt och söker tillämpa den åsigten på alla samhällsfrågor, med undantag af de tillfällen, då tidningen finner det närvarande icke nog betryggande och då hon anser sig böra uppträda för en utpräglad tillbakagångspolitik. Allehanda är en käck stridsman, hvilken sköter sina vapen med lika mycken taktisk kunskap som oförskräckthet, lemnar ofta ypperliga artiklar och är redigeradt med stor omsorg.

D:r Lindström afled 1885, då redaktionen öfvertogs af V. Bergstrand, såsom författare känd under namnet Marcellus, för öfrigt juris kandidat, civil tjänsteman, bankman, m. m. och redan tio år före Lindströms död medarbetare i Allehanda. Han redigerar tidningen i samma riktning hon fick af Lindström, är, liksom denne, varm fosterlandsvän och tror, att sträfvan efter höga tullar utgör ett bland de bästa bevisen på god fosterlandskärlek samt att denna svärligen kan

V. Bergstrand.

förenas med liberala åsikter, allra minst om dessa skulle närma sig det liberala partiets i Norge. Både såsom tidningsredaktör och utgifvare af ett stort antal skrifter har V. Bergstrand tagit liflig del i 1880-talets politiska rörelser i Sverige.

Nya Dagligt Allehanda har bland sina medarbetare räknat många kunskapsrike och talangfulle skriftställare, såsom d:r J. R. Spilhammar, hvilken från skolkatedern begaf sig till tidningsbyrån och vardt K. A. Lindströms närmaste man, skref en tid teateranmälningar och literaturkritiker samt skötte Allehanda under hufvudredaktörens

ofta långvariga frånvaro på aflägsna resor. År 1879 öfvergick Spilhammar till Aftonbladet, då J. Björklund, redan då flerårig medarbetare i tidningen, intog hans plats i Allehanda, där han sedan utöfvat en betydande verksamhet och en tid varit den egentlige verkställande hufvudredaktören. Under några år var han också omtyckt teaterrecensent, men lemnade det området till d:r Hj. Sandberg, bland annat bekant såsom öfversättare af texten till Verdis »Aïda». Det hände dock, att Hj. Sandberg flyttade till Convento de Cappuccini, icke för att gå i kloster, men för att få vara i fred i Roma och slutligen flyttade han till Svenska Dagbladet och nu är det A. Axelsson som i Allehanda tager vara på våra dramatiska konstnärer. Såsom musikgranskare har F. Cronhamn verkat, och på senare tider H. Victorin.

Tidningens redaktionssekreterare är nu mera E. G. Hallgren, och notisafdelningens chef J. Neander. På den afdelningen är K. Tersmeden också medarbetare. Utrikesafdelningen skötes hufvudsakligen af J. Wendel, och då och då uppvaktar Bias, äfven kallad kapten Gulliver, i det borgerliga lifvet och på general-landtmäterikontoret äfven känd under namnet P. E. Bergstrand, med några stycken ur Stockholms historia.

Nya Dagligt Allehanda började sin verksamhet vid Lilla Nygatan, men har nu sedan några år sin föga bekväma redaktionsbyrå och sitt eget, ganska trånga tryckeri i n:o 10 Karduanmakaregatan samt tryckes på en från H. Marinonis maskinverkstad i Paris år 1860 utgången snällpress, hvilken nu snart i tre årtionden varit i daglig verksamhet och ännu är fullt duglig. Äfven af denna tidnings sätter- och tryckeripersonal ha många under en lång följd af år egnat krafter och insigter åt samma företag. Den äldste konstförvandten, N. P. Samberg, har i femtiosex år arbetat i yrket och sedan Nya Dagligt Allehandas uppsättning 1859 i denna tidnings sätter- och tryckeri. Från samma tid ha faktorn C. F. A. Gellerstedt och maskintryckaren J. E. Svensson varit anstälde i tidningen.

* * *

Stockholms nyaste tidningshus tillhör ett blad som snart är sextio år gammalt — *Aftonbladet*, det, för att tala med Svensk Typograf-tidning, som i sitt nummër för den 1 okt. 1888 utförligt omnämner det nya tidningspalatset, »offentliga ordets organ som under sitt långa lif framgångsrikast af alla burit de humanistiska idéernas fana högt.»

Aftonbladets första nummer utgafs den 6 december 1830 af L. J. Hierta, då ännu ej tretio år gammal. Det trycktes då vid Johannisgränd i *sta'n*, hvarifrån tryckeriet förlades till Stora Glasbruksgatan å söder. År 1833 flyttades det till Lilla Nygatan, midt emot posthuset, och 1848 till 21 Stora Nygatan, där det stannade till 1862, då det fick sitt hus vid Munkbrogatan, hvarifrån tidningen utgafs ända till den 20 oktober 1888.

Under dessa femtioåtta år har Aftonbladet haft till hufvudredaktörer: fil. d:r och juris kand. L. J. Hierta (1830—51), d:r C. Bergstedt (1851—56), d:r P. Svedbom (1856—57), d:r A. Sohlman (1857—74), d:r S. A. Hedin (1875—77), d:r P. A. Gödecke (1877—80), d:r Spilhammar (1881—84), prof. G. Retzius (1884—87) samt hr E. Beckman från slutet af 1887. Under kortare tider på 1870-talet innehade jämväl kamrer C. Ekgren och v. häradshöfding A. W. Dufva ledningen af tidningen.

Den 6 december 1886 inköpte Aftonbladets bolag den tomt af omkring 8,300 kv.-fot, som ligger i hörnet af Stora Vattugatan och Klara Södra Kyrko-

gata, bredvid det präktiga hus, som tillhör stiftelsen »Lars Hiertas Minne». Den 7 juni 1887 börjades rivandet af de gamla fula byggnaderna på den tomten, och det nya huset reste sig snart i höjden samt var innan slutet af året färdigt. Inflyttningen skulle ske den 1 juli 1888, men den 7 april förstördes största delen af det nya huset af eldsvåda, och endast botten- och källarvåningarna lemnades i det närmaste oskadade. Murarne voro så angripna af elden, att man måste nedrifva dem och uppföra nya. Arbetet bedrefs med sådan raskhet, att det hela var fullt färdigt till begagnande ofvan nämde dag i oktober 1888.

Prof. Retzius, som då nybyggnaden företogs stod i spetsen för tidningen, uppgjorde själf de ursprungliga förslagsritningarna. De slutliga ritningarna utfördes af arkitekterna Isæus och Sandahl, och byggnadsarbetet anförtrordes åt byggmästaren P. Sundahl.

Aftonbladets nya hus.

Om vi först titta ned i källarvåningen, finna vi där expeditjonslokalen, från hvilken vid fyratiden på e. m. den ena fuktiga tidningspackan efter den andra skickas ut i världen, antingen till posten eller till utdelningsstäl- lerna i Stockholm eller genom omkring 30 lösnummersäl- jande gossar. De senare skola nu mera alla vara öfver tolf år. Från expeditjonslokalen kommer man in i maskin- rummen, med en Bolinders-

maskin och en annan från Munktell, därifrån till varmkammaren och till ångpannorna samt kolrummet, det hela en underjordisk värld af icke ringa intresse.

Stannar man en stund i den nyss nämnda varmkammaren, finner man där ett batteri af de nu brukliga »värme-elementen», gjutna fyr- kantiga lådor med en rad af flensor eller fjädrar på sidorna, liksom de bekanta Gurneysugnarne. I dessa inledes frisk ånga eller aflopps- ånga, hvars värme elementen hastigt afgifva. Varmkammaren står genom en kanal vid golfvet i förbindelse med fria luften, och uppe vid taket finnes en rad öppningar till kanaler, hvilka leda till de olika rummen. Den uppvärmda luften strömmar upp genom dessa kana- ler och ersättes i varmkammaren oupphörligt af ny, utifrån inström- mande kall luft. Vi omnämna detta särskildt för att gifva en före- ställning om hvad som i nya Stockholm göres för att hålla äfven tid- ningsmännen vid behaglig värmegrad och en för goda idéer erforderlig frisk luft. Men vi gifva oss icke tålamod att skildra »evakuations-

skorstenen», utsugningsöppningarna, trumsystemet, m. m., som spela en så viktig roll i detta nya tidningspalats.

Själftva tryckeriet befinner sig också i källarvåningen och upptar en rymlig sal som sträcker sig längs husets hela längd åt Stora Vattugatan, med fem pressar.

Lemnar man källarevåningen för att besöka det i bottenvåningen belägna sätteriet, kan det göras bekvämt och utan all fara med hissen som befordrar de färdiga formarne på motsatt väg. För öfrigt kommer man in i sätteriet genom en trappa från källarevåningen samt genom en ingång i stora förstugan en half trappa upp åt Klara Västra Kyrkogata. Sätteriet får om dagen sin belysning endast genom taket och för öfrigt genom elektriskt ljus från en dynamomaskin, som kan betjäna hela huset med 220 stycken 16-ljusglödlampor. Det har en anseelig utsträckning i sina tre afdelningar, text-, annons- och civilsätteriet, det sist nämnda beräknadt för s. k. accidenstryck som ej tillhör tidningen. Hvert man riktar blicken, ser man sättare vid sina kaster, till samman omkring tretio personer, af hvilka omkring tjugu för tidningen. Bland dem finner man gamle konstförvandten J. O. G. Bonnier, hvilken arbetat i Aftonbladet sedan — 1832 och ännu är i full verksamhet. Närmast honom i ålder inom »verket» är O. L. Brinck, som där haft anställning sedan 1844 och O. Fredlund sedan 1849. Faktorer äro f. n. P. O. Andersson och P. G. Fredlund, den förre för text-, den senare för annonsafdelningen och civiltryckeriet. Den näst föregående annonsfaktorn C. G. Flodman erhöi 1887 af bolaget en värdefull skänk såsom minne af *fyratioårig* verksamhet.

Aftonbladet har själf upplyst, att hvarje nummer af det åttaspaltiga bladet innehåller 5,760 vanliga korpusrader eller icke mindre än 230,400 typer, beräknadt efter 40 typer pr rad. En rask sättare anses kunna sätta omkring 60 rader i timmen. Om han kunde hålla ut med ett sådant arbete i tolf timmar om dygnet, hvilket väl icke är möjligt, skulle han behöfva ej mindre än tolf arbetsdagar för sättningen af ett enda Aftonbladsnummer. Då har likväl ej beräknats den tid som fordras för stilens afläggning, hvartill ensamt skulle åtgå tre dagar. Dessa tillförlitliga siffror äro värtaliga och bevisa hvilket storartadt arbete nedlägges på ett enda tidningsnummer.

I samma våning som sätteriet, men på motsatta sidan af den smakfullt dekorerade förstugan, är tidningens räkenskapskontor, där man träffar Aftonbladets kassör S. Lalin, ända från A. Sohlmans dagar på sin post, vänlig och tillmötesgående, men med handen, såsom sig bör, fast knuten om Aftonbladspungen.

En trappa upp arbetar redaktionen i tolf rum. Midt emot ingången i den rymliga förstugan ligger hufvudredaktörens mottagningsrum och vid sidan däraf hans arbetsrum, bägge utrustade med solid

bekvämlighet. Den der ljuslette mannen är Ernst Beckman, hufvudredaktören, stadsfullmäktig, f. d. riksdagsman, medlem af åtskilliga komitéer, verksam medborgare, reseskildrare, en tid folkskoleinspektör, en annan tid redaktör af Ny Illustrerad Tidning, bekant med europeiska och icke europeiska förhållanden, och alt detta har han hunnit med på ett par årtionden samt innan han sjelf hunnit fyra.

I ett rum till vänster i förstugan tager redaktionssekreteraren A. Jeurling mot besökande och i ett rum bredvid sköter han sitt arbete. Han har förut utgifvit Gotlands Allehanda, Karlstads tidning och Göteborgs Dagblad. Från redaktionssekreterarens arbetsrum kan man genom ett stort rum öfverskåda den stora ljusa och behagliga sal, där »inrikes» medarbetarne ha sina platser och där man träffar A. L.

Ericsson, en af tidningens äldste, ännu i full verksamhet med landsortsafdelning m. m.

På andra sidan om hufvudredaktörens rum har bolagets styrelse sitt öfverläggningsrum, och därtill gränsar utrikesafdelningen, hvars ledare är d:r E. Wallis, känd historiker, utgifvare af »Illustrerad verldshistoria», »Napoleon III och hans omgifning», m. m. På samma afdelning arbetar fröken M. Cederschiöld. De öfriga, mindre rummen äro afsedda för literatur- och teaterafdelningarna, m. m. och där träffar man den bekante skriftställaren G. Nordensvan, jur. kand. H. Sohlman, son till Aftonbladets

E. Beckman.

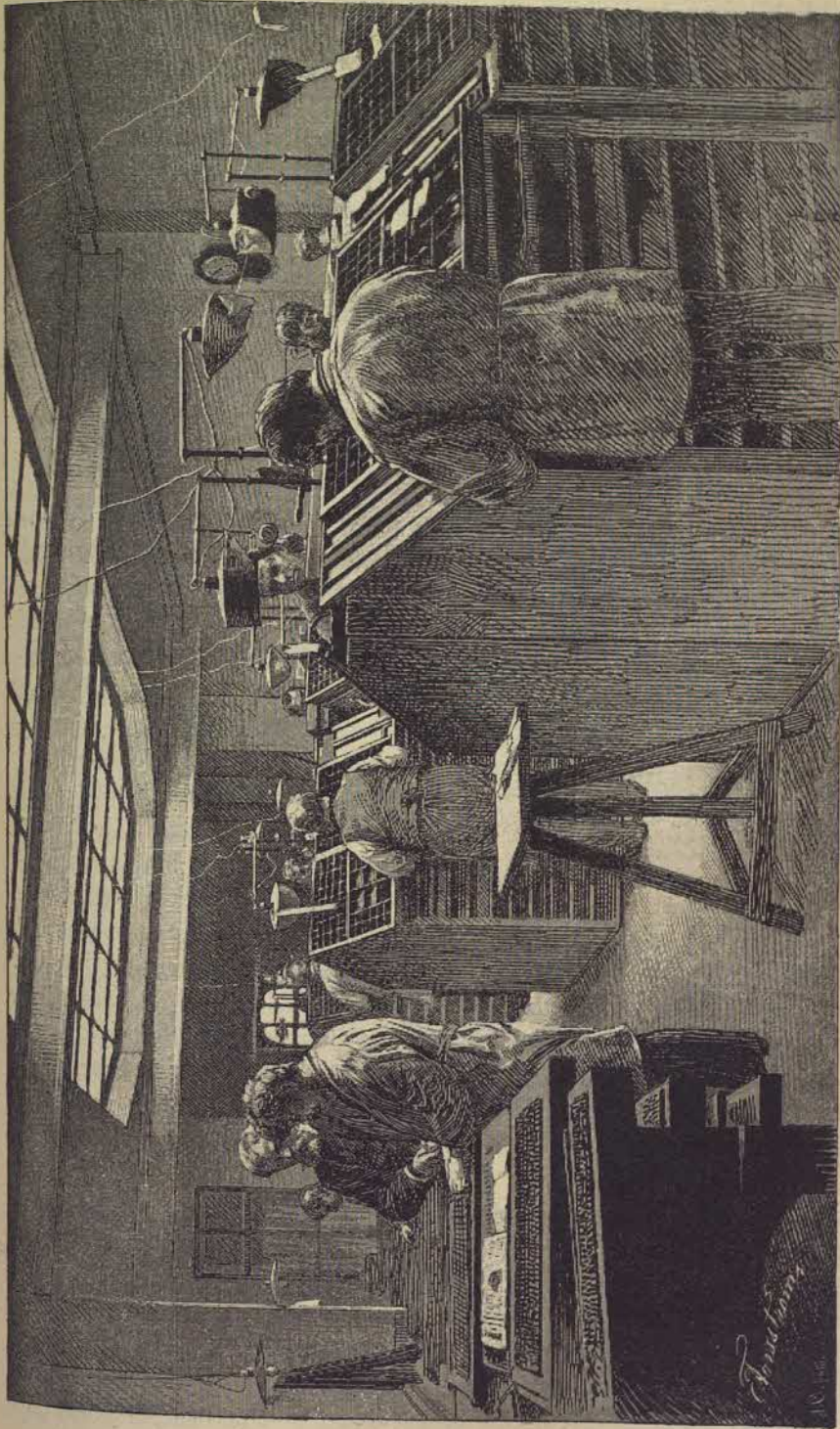
oförgätlige A. Sohlman, samt åtskilliga andra medarbetare.

Korrekturläsarne ha naturligtvis sin egen afdelning, och ett rum, med särskild uppgång från Stora Vattugatan, är afsedt för »notisjägarna», tidningsväsendets nyttige, men ej alltid för ordentlighet utmärkte handtlångare.

Efter den erfarenhet som redan vunnits motsvarar Aftonbladets nya hem de förhoppningar som fästs vid det samma, och otvifvelaktigt är detta hus det för sitt ändamål bäst inredda i Sverige samt har sannolikt icke många medtäflare i det öfriga Europa.

* * *

Yngst af Stockholms dagliga tidningar är *Vårt Land*, som från 1885 utgifves hvarje afton samt äfven utkommer i en illustrerad veckopplaga och har till hufvudredaktör professor G. Torelius, förut lärare vid missionsanstalten i Basel. Tidningen, som tryckes på P. A. Nor-

Aftonbladets sätter.

stedt & Söners tryckeri, är strängt konservativ, i synnerhet på det kyrkliga området, och har stor spridning bland Sveriges presterskap samt för öfrigt bland alla högkyrkligt sinnade. Liksom Nya Dagligt Allehanda och Svenska Dagbladet har Vårt Land sökt visa sin fosterlandskärlek genom att arbeta *för* tullar och *mot* det frisinnade partiet i Norge. Bladet är skarpt i sin polemik, men otvifvelaktigt lifvadt af ärlig öfvertygelse. I några humanitetsfrågor är det icke stillastående eller tillbakaskridande. För öfrigt har det ett rikhaltigt och omväxlande innehåll och är talangfullt redigeradt. Bland sina medarbetare räknar Vårt Land också C. D. af Wirsén, hvilken skrifer litteraturartiklar både där och i Posttidningen.

* * *

G. Torelius.

»Stockholms Nyheter, två öre!»
Det är ett sedan 1887 känt utrop på våra gator. Där ha vi godtköpspressen. Redan mot slutet af 1884 satte Aftonbladet ned sitt lösnummerpris till fem öre, i likhet med hvad Dagens Nyheter kostat alt från sin uppkomst, under det Stockholms Dagblad fortfarande säljes för åtta öre och Nya Dagligt Allehanda håller sitt pris i tio. Aftonbladet hade ursprungligen kostat tre skillingar riksgäld, men sedermera ökat lösnummerpriset till tio öre. Nedsättningen till hälften

var ett käckt, många sade ett oklokt, försök, liksom att sänka årsprenumerationen från tjugu till tolf kr., men det lyckades.

Aftonbladets föredöme följdes af de nya tidningarna Svenska Dagbladet och Vårt Land. Men så kom Stockholms Nyheter och sålde sitt lösnummer för *två* öre, och af dem tages hälften af säljarne på gatan.

Stockholms Nyheter är en tidningsunge, en i alla afseenden liten godtköpstidning, men som växer med god fart. Redan nu är bladet dubbelt så stort som för ett år sedan och har fullt med annonser, en tidnings ekonomiska styrka, af hvilken hennes betydenhet i äfven andra afseenden kan vara beroende. Rudolf Wall är den egentlige banbrytaren för godtköpspressen, och hvad han förmått för att skapa en stor och genom sina annonser rik tidning har han otvifvelaktigt att tacka sin på den tiden oerhörda käckhet att sälja bladet för fem öre.

Men nu går man långt förbi det priset. Hvem vet huru Stockholms Nyheter ser ut i slutet af nittioalet!

Hvad är det för en tidning som »folket» i Stockholm läser? För tre årtionden sedan var det Stockholms Dagblad och Folkets Röst, tio år därefter Dagens Nyheter och Fäderneslandet. Så växte i spridning Dagens Nyheter alla andra dagliga stockholmstidningar öfver hufvudet, men vardt mera den borgerliga medelklassens blad och är nu, kan med fullt skäl sägas, alla samhällsklassers, men ingalunda mest de obildades. Nu är det Stockholms Nyheter som åkarne, torgfruarna och grofarbetarne läsa, och väl äfven andra, måste man antaga, då upplagan är så stor, men på våra torg och gator ser man ständigt medlemmar af de nämnda klasserna studera det bladet.

Det tryckes dagligen i 27,000 exemplar, och besöker man redaktionsbyrån och tryckeriet i hörnet af Götgatan och Åsögatan, långt bort från alla andra tidningslokaler, finner man mycket folk under redaktör U. Fredriksons ledning i verksamhet för det lilla bladets utgifvande, hvilket hvarje förmiddag sprides öfver hela hufvudstaden af en stor skara pojkar som på ofvan nämnda vilkor sälja det. Dessa försäljare äro tidigt på morgonen i rörelse. Åtskilliga infinna sig redan innan kl. 5 för att hinna i god tid till från tidningsexpeditionen aflägsna stadsdelar. Det gifves försäljare som kunna göra sig en daglig inkomst af ett par kronor, och det säges, att någon till och med bragt denna inkomst upp till fyra kr., d. v. s. att han säljer fyra hundra exemplar. De flesta af desse försäljare äro ännu i skolåldern, och nog händer det väl, att deras skolgång derigenom försummas, ehuru det försäkras att så icke sker. I allmänhet är åldern öfver tolf år eller åt minstone omkring det året. Kringbärandet af tidningar är liksom all annan kringdrifvande försäljning på gatorna ingalunda nyttig i så ung ålder, men de gossar som sälja Stockholms Nyheter drifva omkring åt minstone på dagen, under det att aftontidningarnas gatusäljare vistas ute sent om kvällarne. Förhållandet har gifvit anledning till frågans behandlande i publicistklubben, och utgifvaren af Aftonbladet, hvilken tidnings försäljande företrädesvis gifver minderåriga anledning till nattligt kringströfvande, har vidtagit stränga åtgärder för att minska farorna för dessa barn samt tillåter inga under tolf år att köpa bladet för återförsäljning. Dessa gossar erhålla Aftonbladet för tre öre och förtjäna således två på hvarje såldt exemplar, men det kan nog hända, att de icke kunna afyttra alla exemplareu, hvarför man ej sällan får sent om kvällarne höra dem bjuda ut tidningen till fyra samt äfven till tre öre. Aftonbladets spridning genom sådana själfständiga aftonkolportörer är den ojämförligt största, men äfven andra aftontidningar säljas på samma sätt, och det hän-

der att man en sen kvällstund öfverraskas af ett »Vårt Land för fem öre!»

* * *

Då det visade sig, att Stockholms Nyheter på kort tid gjort så stor lycka, uppstod sommaren 1888 en ny godtköpstidning, *Dagen*, hvilken säljes till samma pris och på likadant sätt, men sannolikt får svårt att tränga ut hr Fredriksons tidning. Huru vida de båda kunna ega en bekymmerfri tillvaro, torde ännu vara för tidigt att afgöra.

Det senast uppkomna godtköpsbladet har satt priset till tre öre. Det kallas *Morgonbladet* och har till redaktör den under märket Chicot bekante humoristiske skriftställaren C. Eneroth. Prenumerationspriset är 5 kr. för år. Bladet vill icke, enligt hvad det försäkrar, ställa sig under något särskildt partis fana, men arbeta för varaktigt framåtskridande.

* * *

Med de dagliga tidningarna är icke antalet af stockholmsbladen fulltaligt; veckotidningarna intaga också sin plats i ledet. Sådana äro af många olika slag, t. ex. den af E. Hammarlund med talang och varmt nit för undervisningen redigerade *Svensk Läraretidning* samt den icke utan god förmåga af Hj. Branting utgifna *Socialdemokraten*, två tidningar utan något slags samband, men som här anföras endast såsom exempel på veckopressen och af hvilka Socialdemokraten med kraft, men ty värr ock med hänsynslöshet strider för sitt parti och sällan är villig att göra motståndarne rättvisa.

De nämnda bladen innehålla endast text, men för öfrigt äro veckotidningarna i allmänhet illustrerade. Främst genom sina illustrationers konstnärlighet står *Ny Illustrerad Tidning*.

N. I. T. har utgifvits från och med 1865 och hade till skapare åtskilliga konstnärliga och literära talanger. Den illustrerade afdelningen öfvervakades i början af J. Höckert, E. Bergh, m. fl. konstnärer, och trägravyrerna utfördes af den hit inkallade engelske xylografen Skill, som lärt sin konst i London och Paris. Han grundade en trägravörsverkstad för tidningen, men hvilken ock bidrog att höja xylografien i allmänhet hos oss. Denna plantskola för trägravörer upphörde, emedan hon var alt för kostsam för tidningen, hvilken dock fortfarande vinnlägger sig om vackra, konstnärligt utförda illustrationer. Tidningens redaktion ha varit skriftställarne K. Wetterhoff 1865, H. Wieselgren 1866—79 och E. Beckman 1880—82 samt major D. Weber 1883—86 och f. n. O. Granberg, ung konstkännare och e. o. amanuens i nationalmuseum.

Till bladet ha nästan alla samtida svenska författare af båda könen samt många vetenskapsidkare lemnat bidrag, men den ekonomiska ställningen har aldrig varit tillfredsställande. Den för en sådan tidning nödvändiga publiken är hos oss alt för fåtalig för att hålla henne skadeslös för alla ansträngningar och uppoffringar. Ny Illustrerad Tidning är en med upplysande bilder rikt prydd samtidskrönika, men därom bekymrar flertalet sig icke. Detta tycker nog om att se »taflor» och »gubbar», men om de äro goda originalarbeten eller dåliga clichéer är tämligen likgiltigt. Konstsinnet är ännu icke högt utbildadt hos oss, och sina »gubbar» vill man ha för godt pris, äfven om man kan betala ett högre. Att betala 12 kr. i prenumeration och 25 öre för ett nummer med goda illustrationer anser äfven den bemedlade vara för dyrt. För samma pris får han ett glas punsch, hvilket många stockholmare betraktar som en nödvändighetsvara.

Nej, billigt skall det vara! Därför uppstod *Svea* och sålde sitt nummer för 10 öre samt tog blott 5 kr. i årsprenumeration. Det var hösten 1886. Tre månader därefter gjorde det illustrerade, af A. Anderson-Edenberg utgifna månadsbladet *Svenska familjjournalen* sig också till veckotidning med samma pris, och så började en skarp, men för de båda bladen föga gagnande strid om allmänhetens gunst. Striden slutade med att *Svea* köpte *Familjjournalen* och upptog dennes namn i sin titel. Bladet, som i början redigerades af F. Hellberg, f. n. utgifvare af *Idun* och *Skandinavisk Modetidning*, har nu till redaktör H. Ring och till utgifvare C. Suneson samt förlägges af tidningsaktiebolaget *Svea*.

En halfveckotidning, det hvarje onsdag och lördag utkommande *Fäderneslandet*, är också illustrerad och bjuder på föga konstnärliga, illa tryckta träsnitt, behandlande dagens politiska tilldragelser i den belysning som bladets syfte föreskrifver.

Fäderneslandet uppstod 1852 och var under många år fullständigt skandalblad som trodde sig främja radikalismen genom vrängda eller uppdiktade framställningar och oblygt inträngande i enskilda förhållanden. Det har redigerats af N. R. Munck af Rosenschöld, K. G. Uggla, J. Damm och S. Ödmann samt eges af J. F. Hagström och är nu otvifvelaktigt hållet i bättre anda, men har icke samma inflytande som förut.

Den politiska karrikatyren, hvilken för några årtionden sedan förde en själfständig tillvaro i spridda häften och lösa blad, finnes icke mera, men har fått husrum i några af de illustrerade veckotidningarna, dock utan att just där ega någon framstående plats. Denna förbehålles åt skämtet i allmänhet. Den äldste af våra nu lefvande skämttidningar är *Söndagsnisse*, i dagligt tal kallad blott »Nisse», någon gång elak och hånande, vanligtvis oförarglig, ofta kvick.

Söndagsnisse grundlades 1862 af den skicklige tecknaren G. Wahlbom och redigerades först af L. R. L. Göteborg, sedan af den kvicke och skarpe J. G. Schultz och den förfarne literaturkännaren B. Schöldström samt har från 1870 haft till redaktör den glade skådespelaren, visdiktaren och lustspelsförfattaren F. Hodell.

F. Hodell.

Genom godt lynne har Söndagsnisse hållit sig uppe i allmänhetens ynnest, och mycket därtill ha de vanligtvis goda och ofta mycket roliga teckningarna bidragit. Några af dessa, t. ex. W. F. Dalman och J. A. Hazelius under tväkamp på penna, J. A. Hazelius uppstigande till Gustaf II Adolf, Karl XII och Napoleon i Olympen, A. O. Wallenberg dansande i matrosdrägt, m. fl. torde få räknas till de kvickaste och äfven mest konstnärligt lyckade som vår illustrerade skämtpress någonsin framställt och kunna uthärda jämförelser med de bästa teckningarna i Fliegende Blätter och Punch.

Söndagsnisses medtäflare är *Kasper*, som går i samma riktning, men ej alltid varit så kvick i vändningarna. Med honom har dock på senaste tiden försiggått en icke obetydlig förändring, hvilken sannolikt skall leda till ökad spridning.

Kasper sattes upp af R. Gustafsson, redan då känd författare och mest omtalad för sina sagor, hvilka sedan vunnit uppmärksamhet äfven i främmande land. Redan innan Kaspertiden hade han skrivit »De båda kusinerna eller Trägen vinner», som spelades på Södra teatern samt »Polen blöder» på Humlegårdsteatern. Sedermera har den skämtsamme Kaspers utgifvare gjort sig känd som den allvarlige stadsfullmäktigen och riksdagsmannen. Hans medhjälpare i tidningen var länge K. Rydberg och är fortfarande J. Johnson, hvilken jämte den omtyckte tecknaren V. Andrén sannolikt har stor förtjänst af biadets utvidgande och förbättrande. Teckningarna ha alltid varit goda och äro sannolikt de som främst bidragit till Kaspers spridning.

R. Gustafsson.

Bland de illustrerade veckobladen måste också *Budkaflen* och *Vikingen* räknas, ehuru de just icke höra till skämtpressen. Den förre grundades 1883 af J. Bruzelius, den senare sattes upp af A. E. Liljestränd, förut utgifvare af det illustrerade Romanbladet, och öfvertogs sedan af dr J. Linck. Budkaflen är frisinriad, Vikingen ar-

betar i konservativ riktning och är Svenska Dagbladets medtäflare i tullvänlighet och motvilja mot Norge.

En fristående veckotidning är *Figaro*, organ för »Jörgen», d. v. s. hr Georg Lundström, hvilken också väl nästan ensam redigerar bladet och söker hålla allmänheten vid godt lynne med sitt egendomliga skriftsätt, sina infall, utfall och anfall. Äfven den tidningen bjuder på »gubbar».

Redan på 1840-talet fanns en »Stockholms Figaro», utgifven af Albert Bonnier, ett veckoblad med verklig litteratur, belyst med planscher och musikbilagor, men den tidning som på 80-talet kallas Figaro är icke äldre än sedan 1878, då den uppsattes af H. Nisbeth, bekant bland annat för sina reseskildringar från Amerika. Vid slutet af 1884 gjorde han Figaro till en daglig morgontidning, hvilken utmärkte sig för lifligt skrifna, ofta mycket hänsynslösa artiklar och för bemödanden att i vår tidningsverld införa de just icke bästa amerikanska seder. Tidningen upphörde att vara daglig och förde ett tynande lif. Efter Nisbeths död 1887 öfvertogs Figaro af Lundström och E. Norén, af hvilka den senare dock snart lemnade bladet.

Fordringarna på illustrationer i veckobladen tyckas vara så oemotståndliga, att snart ingen af dem vågar undandraga sig dessa kraf, kanske ej ens *Väktaren*, det högkyrkliga organet, som redigeras af pastor C. R. Hasselrot, och lika litet alla de frikyrkliga bladen, nykterhetstidningarna och frälsningsarméns tidning Stridsropet. Af de senare bladen har Stockholm ett stort antal, hvilka ingalunda äro utan betydelse, äfven om de icke räknas till den egentliga tidningsverlden. Detta är ock fallet med de facktidningar, som allt mera uppstå.

Af betydelse däremot så väl i literärt som konstnärligt afseende äro halfmånadsbladet *Hemvännen*, månadstidningen *Förr och Nu* och den i tjugu nummer om året utkommande *Svensk Musiktidning*.

Hemvännen grundades 1875 af lektor V. Sturzen-Becker, men öfvertogs 1878 af redaktören och bokförläggaren L. Hökerberg, hvilken från och med 1888 hvar fjortonde dag utgifver den dittills en gång i månaden utkomna, i så väl text som illustrationer omsorgsfullt skötta tidningen, hvilken vinnlägger sig om originalteckningar och originaluppsatser.

Förr och Nu utgafs från 1870 af nu mera komminister B. Wadström, också utgifvare af Budbäraren samt en samling andliga sånger, kallad Pilgrimsharpan. Åren 1878 och 1879 redigerades Förr och Nu af A. Stjernstedt, utkom sedan icke under någon tid, men under 1880-talets senare år utgifves detta illustrerade och med mycken omtanka redigerade månadsblad åter af B. Wadström.

Svensk Musiktidning är ett af F. J. Huss utgifvet veckoblad, som med uppmärksamhet följer tilldragelserna inom den

in- och utländska musikverlden samt meddelar porträtt af tonsättare och musikidkare.

Hvad som förnämligast utmärker stockholmspressen i yttre afseende på 1880-talet är sträfvaudet efter att göra sig till en verklig godtköpspress samt att tala till allmänheten ej blott i ord, utan äfven i bild.

Denna press har i vår tid undergått icke få förändringar. De yttre och mest i ögonen fallande ha vi här ofvan sökt antyda, men med dem följa åtskilliga andra. Bolagstidningar kunna icke i all vara lika obundna som de blad hvilka tillhöra en enda person. Godtköpstidningar måste se till att spridningen på hvilka vilkor som hälst göres till hufvudsak, ty med spridningen följer annonsinkomsten som skall gifva ersättning för hvad som brister i prenumerations- och lösnommersvinsten. Och för att få stor spridning måste bladet kunna läsas af den stora mängden, men denna har icke tid, vanligtvis ej håller lust, att läsa utförliga framställningar. Med godtköpspressen uppstod således fordran att tidningen borde innehålla endast mycket korta, snabba och således i stor brådska nedskrifna uppsatser, hälst endast nyheter eller hvad som för sådana kan anses. Notisjägaren vardt »literatör». Hans arbete vardt ej sällan tidningens egentliga innehåll, och på snabbheten, visst icke på tillförlitligheten, berodde tidningens framgång.

Ju mera detta utvecklats, dess mer har efterfrågan tillväxt. Nyheter måste allmänheten få hvarje dag, om sanna eller falska är ej så noga, och har något mindre vanligt inträffat, måste det *genast*, i synnerhet om det är ohyggligt, t. ex. ett mord, en förfalskning, skildras i alla små omständigheter samt vidt och bredt utläggas. Endast i sådana fall är utförlighet tillåten, till och med oundviklig.

Allt skall omtalas, äfven mycket obetydliga och allmänheten föga eller intet vidkommande tilldragelser. Om löjtnant A. förlofvar sig med fröken B., är det ej tillräckligt, ätt det tillkännagifves i annonsafdelningen, utan det skall ock berättas i texten, och har fabrikör C. haft bröllop och sammanvigts med fröken D., skall detta göras till föremål för särskildt omnämnande med utförligt uppräknande af vigselförrättaren, marskalkarne och brudtärnorna. Det är icke något riktigt bröllop, om icke alla tärnornas för- och tillnamn stå i bladet.

Aflider en alldeles okänd medborgare, anser man att hela allmänheten bör därom underrättas genom en särskild lefnadsteckning eller åt minstone matrikelbiografi, genom hvilken man får veta hvad hans far och mor varit för folk, när han började sin skolgång, hvilka skolkamrater han hade, när han aflade mogenhetsexamen, eller hvilket år han började egen affär, o. s. v.

Sådant fordras af en tidning på åttiotalet, en tidning som folk kan ha råd att lägga sig till och tid att läsa. Upplýsande artiklar, vägledande uppsatser, intressanta literära framställningar finnas visserligen ännu i de stora och icke så billiga bladen, men de äro ej mera tidsenliga. Godt pris och lätt innehåll, det är hufvudsaken, och det är kanske endast därigenom som tidningarna nu mera kunna tränga ned i de djupa lagren.

Det fins personer som anse, det nutidens stockholmsblad äro i allmänhet sämre redigerade än under ett par föregående årtionden. Beskylningen är otvifvelaktigt orättvis, men visst är, att tidningarna äro *annorlunda* redigerade. Ett förhållande som kanske står i samband därmed är, att redaktionen i några blad ombesörjes med till stor del lösa medarbetare, hvilka afskedas lika hastigt och lika grundlöst som de antogos, då däremot tidningarna förr bemödade sig om att ha en fast stock af kunniga och pålitliga personer.

Täflan stockholmsbladen emellan är stor, men de måste också se till att de ej förekommas af de många hufvudstadskorrespondenserna till landsorten. Det är endast få tidningar i det öfriga Sverige som nu mera bestå sig särskilda meddelare i hufvudstaden. Flertalet nöjer sig med de tryckta korrespondenser som med samma innehåll skickas till hela landsorten. Den äldsta och i officiella meddelanden tillförlitligaste af dem var Stockholmskorrespondens, som med mycken påpasslighet och noggrannhet redigerades af A. Lodin, gammal medarbetare i Posttidningen. Denna korrespondens upphörde 1885 och efterträddes af Stockholmspost, utgifven af J. Nyman, förut medarbetare i Aftonbladet, Stockholms Dagblad m. fl. tidningar och som nu värdigt uppehåller traditionerna från företrädarens tid. Andra sådana korrespondensblad utfärdas af K. Rydberg (Veckorapport från hufvudstaden), F. Cronhamn (Hvad nytt från Stockholm?), G. Gullberg (Från Birger Jarls stad), och under någon tid gaf G. Lundström ut Jörgens stockholmsrevy.

Bland förändringar eller åt minstone syften till sådana under innevarande årtionde är försöket att göra *dagliga* tidningar fullt motsvarande sin benämning, d. v. s. att utgifva ett nummer äfven på söndagen. De enda riktigt allvarliga försöken i den riktningen inskränka sig dock till Stockholms Dagblads extranummer, hvilket åt minstone under en del af året (då riksdagen är samlad) utkommer på söndagsmorgnarne, samt Svenska Dagbladets nummer på söndagsaftnarne, hvars lösnummerpris är dubbelt mot tidningens vanliga. Försöket torde nog förr eller senare utbilda sig till stadgadt bruk hos alla stockholmstidningarna.

I publicistklubben.

astlöst är tidningsmannens arbete, och få tillfällen har han att slita sig lös från de dagliga, trötta bestyren på byrån. Men då han någon gång tager sig en ledig stund, händer det, att han använder denna för att deltaga i dryftande af frågor som äro allt annat än vederkvikande. Han sätter sig t. ex. i publicistklubben och diskuterar tryckfrihetsfrågan, vrider och vänder på det mera viktiga än nöjsamma ämnet och betraktar det från alla möjliga sidor. En annan gång infinner han sig i klubben för att behandla frågan om en svensk pressbibliografi eller för att fundera på medarbetarnes ställning i pressen, på möjligheten att trygga deras ålderdom och att under sjukdom komma dem till hjälp eller rådgör han om gemensam måttstock för tidningsannonser, o. s. v. Detta är ofta hvad tidningsmannen gör på lediga stunder och hvarmed han roar sig i klubben.

Publicistklubben har till ändamål att bereda sina medlemmar tillfälle att rådgöra och besluta om gemensamma pressangelägenheter samt åtnjuta fördelarna af umgänge med yrkeskamrater.

Klubben stiftades sommaren 1874 och antog sina första stadgar den 7 augusti nämnda år. Enligt dessa utgjordes styrelsen af *en* person, ordföranden, vald hvar tredje månad. »Ordföranden var tillika», heter det i årsberättelsen 1882, »klubbens kansli. Dess utom fans det en skattmästare, som dock icke egde någon röst i styrelsen. Han egde endast att betala, så länge det fans något i kassan, och att bjuda revisorerne på supé. Därjämte fans det en enda, alltid inkomplett, för hand gjord förteckning öfver klubbens ledamöter. Och som denna förteckning alltid omsorgsfullt förvarades, inlagd i ett gråpapperskonvolut, hos skattmästaren i dennes privatpalats, egde ingen annan än han ens närmingsvis en aning om samtliga klubbmedlemmarnes antal och namn.»

»Denna mycket enkla grundförfattning bibehöll klubben», fortsätter den historiska redogörelsen, »äfvén i de förändrade stadgarne af den 21 april 1876 och den 19 mars 1880. Det visade sig dock, hvad det led, att detta egendomliga, rent ambulatoriska och bokstafligen enväldiga styrelsesätt var mindre gagneligt. Det var af en alt för lös och personlig art. Det kunde icke skänka klubbens verksamhet planmässighet och sammanhang.»

Och likväl herskade under denna envåldstid en viss gemytlig ton i klubben. Det var icke många som infunno sig, men de som kommo voro glada under äfvén de mest flinthårda frågors behandlande. Klubben hade då sin lokal i Hôtel Rydberg, d. v. s. att medlemmarne samlades där hvar annan fredags afton. Midt på golfvet i gamla matsalen stod ett stort bord, och omkring bordet sutto sju eller åtta, stundom några flera, men kanske äfvén ett par färre, tidningsmän och glammade.

»Vi ska' väl ha något diskussionsämne», sade Anders Flodman som höll på yttrande-rättens allvarliga användande, och så tog man ut en »fråga» och behandlade. Man till och med fattade beslut, hvilket nästan regelbundet var glömdt innan nästa sammankomst.

Joh. Jolin.

Så infann sig »Jo Jo», klubbens oförgätlige skattmästare Johan Jolin, och satte lif i samtalet. Han tog fram 15 kr. som skulle utgöra bidrag till sexan, ty på det att kostnaden för denna icke skulle vara alt för betungande, användes nämnda belopp ur klubbens kassa. De närvarande voro stundom så få, att sexafgiften genom det allmänna kassabidraget inskränktes till ett ganska ringa belopp, dock inträffade aldrig, hvad som påstods vara någras önskningsmål, att man fick sexan kostnadsfritt och därtill någon utdelning. Var Jolin någon gång hindrad att infinna sig, glömde han likväl icke att skicka upp de 15 kronorna. Dessa kunde dock icke ersätta hans egen person hvilken var högt aktad och varmt afhållen af alla kamraterne i klubben. Under aftonmålet och på »nachspielet», var det förnämligast Jolin som höll målron vid makt. Skådespelarenskriftställaren, hvilken också skrifvit ej så litet i tidningarne och därför hade berättigade anspråk på att tillhöra klubben, förtäljde ovärderligt roliga historier och intressanta drag ur sin på glada erfarenheter rika lefnad. För öfrigt skötte han på det omsorgsfullaste år efter år med mycken uppoffring af egen tid klubbens ekonomi.

Ännu vid början af 1884 höll Jolin skämtet vid lif, men redan i februari det året affrådade han från sin befattning, följd af klubbens

tacksägelse för hvad han verkat och uppriktiga önskingar om sorgfria dagar för hans återstående lefnad. Denna vardt dock icke lång. Den 13 november lemnade han oss för alltid, och — säger årsberättelsen 1884—85 — hans rum fylles sent eller aldrig i klubbens så väl glada som allvarliga aftenkretsar.

Jolins efterträdare såsom klubbens kassaförvaltare vardt förste aktuarien i statistiska byrån d:r J. Hellstenius, hvilken värdigt fortsatte sin företrädares verk och hos hvilken klubben står i stor tacksamhet, men som ty värr afled sommaren 1888, djupt sörjd af alla kamraterne i klubben. Kassaförvaltare är nu A. Gumælius.

Emellertid hade nya stadgar antagits den 26 mars 1881, och från den tiden utgöres klubbens styrelse af fem personer: ordföranden, kassaförvaltaren och tre ledamöter, hvilka bland sig utse en sekreterare, samt två ersättningsmän. Den 13 februari 1885 och den 11 februari 1887 gjordes ytterligare ändring i stadgarne, synnerligen rörande inval af nya ledamöter samt med förlängning af ordförandens regeringstid, som från 1887 utsträcktes till ett halft år.

J. Hellstenius.

Riddarne af det runda bordet å Hôtel Rydbergs matsal voro, såsom ofvan antydes, i början ganska få och likväl ej sällan af mycket olika politiska åsigter, tillhörande hufvudstadsblad af vidt skilda färger, men den goda kamratandan var under dessa sammankomster aldrig störd. Ett bland klubbens förnämsta syftsmål tycktes vara fullkomligt uppnådt, det att olika tänkande skulle kunna åtnjuta fördelarne af umgänge med yrkeskamrater. Aldrig hörde man på den tiden talas om en »höger» och en »vänster» i klubben. Denne var det neutrala området, där man blott öfverlade om gemensamma, af politiska åsigter oberoende angelägenheter och där man trufdes godt i hvarandras sällskap, oberoende af de meningar man för öfrigt hyste i politiska och sociala frågor.

Men en annan tid kom. Då och då hade försports håg att flytta från Hôtel Rydberg. Icke kunde det nekas, att man hade det ganska bra där, men någon inbillade sig, att klubben skulle få det billigare på ett annat ställe, och så beslöts att ny klubblokal skulle väljas. Man försökte sig på Hôtel du Nord och Hôtel W6 och det senare antogs till det nya högkvarteret. Men där var sänjan icke så stor och enhällig som på det gamla stället. I årsberättelsen för arbetsåret 1884—85 läses: »Den nya lokalen invigdes med några ovanligt lifliga debatter, om hvilka klubbens protokoll hafva åtskilligt märkligt

att förtälja för efterverlden. Men dessa protokoll skola ock förtälja, att publicistklubben med heder häfdat sin uppgift såsom neutral stat och att skilnaden mellan »höger» och »vänster» inom klubben ej varit större, än att båda kunnat enas i en lyckönskingsadress till en af svenska pressens äldste, d:r K. A. Lindström, på dennes 25 års jubileum såsom redaktör af Nya Dagligt Allehanda.»

Den så lyckligt återställda enigheten är dock, hvilket väl också står i sammanhang med det nu mera stora ledamotsantalet, kanske icke så fast som under klubbens tidigare år. »Höger» och »vänster» finnas till, och det är just sådant som strider mot klubbens ändamål, men till några utbrott har det på senare tiden lyckligtvis icke kommit.

Vistandet på Hôtel W6 vardt den gången ej långvarigt, och under några månader 1886 och i början af 1887 hade klubben sina sammankomster å Restaurant Kungsträdgården, där f. d. enkhuskyrkan vardt klubblokal hvar annan fredags afton, men i februari 1887 flyttade klubben tillbaka till Hôtel Rydberg, stannade där dock ej länge. Man hade redan ofta tänkt på anskaffande af en egen klubblokal, och under 1887 sysselsatte styrelsen, förstärkt med två andra ledamöter, sig mycket med denna sak. Resultatet af deras åtgöranden vardt, att klubben i november 1887 beslöt antaga ett af Hôtel W6 ingifvet anbud om upplåtande af ett par rum, hvilka skulle hela dagen vara tillgängliga för klubbens ledamöter, hvarjämte hotellets lilla sal skulle hvar fjortonde dag upplåtas för sammanträdena. I början af december 1887 egde första sammanträdet där rum, men i slutet af 1888 uppstod åter fråga om att anskaffa annan lokal.

Hvar klubben än sammanträdt, har han flitigt sysselsatt sig med pressens angelägenheter och med sträfvan att göra pressmännens vilkor så drägliga som möjligt. Klubben har verkat för att tidningarnas meddelare vid offentliga sammankomster och högtidligheter måtte beredas all den bekvämlighet som är nödvändig för att de skola kunna på tillfredsställande sätt utföra sina uppdrag och därmed tjäna allmänheten, hvilket i främsta rummet afser möjligheten af att bättre sköta referentskapet vid riksdagen. Dessa bemödanden ha icke varit utan framgång, och man måste erkänna, att myndigheter och enskilda nu äro mera tillmötesgående mot tidningsmännen än förut, hvilket åter haft till följd att tidningarna kunnat lemna utförligare och tillförlitligare redogörelser.

För offentlighet vid underdomstolar har publicistklubben verkat med god framgång, och den komité som haft i uppdrag att afgifva utlåtande i tryckfrihetsfrågan har visat med hvilken sakkännedom och ihärdighet klubben behandlat den viktiga frågan. I årsberättelsen för 1886—87 riktar styrelsen en fullt berättigad tacksägelse till komiténs

förste ordförande, W. Walldén, hvilken uppgjorde planen för komiténs arbeten. J. Hellstenius var också en tid komiténs ordförande, och J. Mankell under komiténs senare verksamhet. Slutligen gjordes en sammanfattning af de beslut klubben fattat med anledning af komiténs betänkande.

Om klubbens arbeten för en fullt stadgad tryckfrihet syftat till hela fosterlandets båtnad, äro hans åtgöranden för åstadkommande af en understödsförening för tidningsmän af mera enskild art, men af icke ringa inflytande på våra pressförhållanden.

Redan tidigt väcktes frågan om inrättande af en pensions-, understöds- och sjukhjälpskassa för svenska tidningsmän, och vid första svenska tidningsmannamötet 1868 i Stockholm tillsattes en komité för att uppgöra förslag till stadgar, men först sedan publicistklubben under flere år behandlat frågan och icke förr än år 1882 kunde en sådan förening komma till stånd. Den tog namnet *Svenska publicisternas understödsförening* och konstituerade sig den 30 mars nämnda år.

E. v. Qvanten.

Redan före konstituerandet hade 15,244 kr. influtit, af hvilka Dagens Nyheter genom R. Wall skänkt 10,000, Stockholms Dagblad genom W. Walldén 1000 och bokförläggaren Albert Bonnier 1000. Under året 1882 skänkte L. J. Hiertas arvingar 4000 kr. Aftonbladet lemnade 600, N. D. Allehanda 500, V. Davidson 500, o. s. v. och hela inkomsten det året utgjorde nära 8000 kr. Bland betydligare bidrag under de därpå följande åren voro 1000 kr. årligen från Stockholms Dagblad, lika stort belopp år 1884 från Bankdirektör A. O. Wallenberg, 500 hvarje år från N. Dagl. Allehanda samt från M. Davidson.

Tack vare den mot föreningen visade friskostigheten, vardt det henne möjligt att efter få år ock bilda pensionsrum. År 1883 uppdrogs åt styrelsen att utarbete pensionsstadgar, och förslaget antogs först 1884, sedan 1885, med bestämmelse, att pensioneringen icke skulle börja förr än fem år efter 1883 års stämma. Då den tiden var förliden, kungjordes tre medlems- och två enkepensioner lediga, de förra å 400 och de senare å 150 kr. hvardera. Till de senare hade ingen ansökning inkommit, men de tre medlemspensionerna utdelades i oktober 1888.

Vid 1887 års slut uppgick kassabehållningen till 50,883 kr. och vid slutet af 1888 beräknas den till omkring 54,000 kr. Understödsföreningens styrelse utgjordes 1888 af W. Walldén, ordförande, R. Wall, vice ordförande, J. Seligmann, skattmästare och J. Neander, sekreterare, hvilka personer ända från föreningens bildande oförtrutet arbetat på hennes förkofran.

Bland dem som utvecklats största verksamhet för understödsföreningens bildande och aldrig spart någon möda för dess främjande intager den mångerfarne tidningsmannen, bibliotekarien E. v. Qvanten ett af de främsta rummen. Han har för öfrigt alltid varit en af klubbens mest nitiska medlemmar och flere gånger innehaft ordförande-

platsen. Det var också han som först väckte frågan om och framför andra ifrade för att klubben skulle utgifva en egen årsbok. Hade icke E. von Qvantens fasthet och ihärdighet drifvit förslaget igenom, skulle det sannolikt aldrig ha kommit till stånd. I det skämtblad som klubben gaf ut vid sin nyårsfest 1878 skildras bland annat huru trögt det hade gått att få årsboken till stånd och huru medlemmarne af den komité som skulle besörja arbetet slutligen stodo färdiga att kasta yxan i sjön, då v. Qvanten fattade henne och lät henne gå. Denna raska handling hade till följd att »årsboken» kom ut redan samma år. Titeln var »Fria ord», en samling uppsatser utgifna af publicistklubben, ett drygt arbete på 430 sidor, med bidrag af många omtyckta författare. Gamle Johan Nybom hade skrivit inledningssången och skildrat huru

Lokomotivet för allt stort
På hvarje tid, på hvarje ort,
Är *Ordets* jättemakt.

Den omedelbara, praktiska nyttan af »Fria ord» var en därigenom bildad fond af 1,224 kr. för understödsföreningen, första grundplåten till hela understöds- och pensionsinrättningen. Någon årsbok kom väl aldrig mera till stånd, men liksom skådespelare icke kunna ens på tjänstfria stunder afhålla sig från teatern, är det ej möjligt för tidningsmän att någonsin låta bli att skriva tidningar, och, förutom skämttidningar vid nyårsfesterna, gaf klubben 1880 ut ett illustrerad blad, »Nordost-passagen», med anledning af Nordenskiölds hemkomst och publicistklubbens fest för denne sin verldsberömda ledamot, hvilken tillhör klubben såsom en af pressens frivillige. Den goda framgång denna illustrerade tidning rönt gaf klubben anledning att 1881 utgifva ett nytt sådant blad, hvilket fick namnet »Julqvällen» och som sedan utkommit regelbundet hvarje jul och gifvit ett ganska godt penningöfverskott.

Redaktör för denna tidning var till och med 1885 d:r B. Meijer, och klubbens ombud först E. v. Qvanten och sedan J. A. Björklund. »Julqvällen» förlades först af firman Jos. Seligmann & komp. och efter dennas upplösning 1886 af J. Seligmann.

Enär klubbens behållning på detta literärt-konstnärliga företag varit vanligtvis mellan 2- och 3000 kr. årligen, hvaraf omkring en tredjedel lemnats till understödsföreningar, beslöts 1887 att utom »Julqvällen» gifva ut ännu en illustrerad tidning. En sådan utkom också vid midsommartiden 1887 och 1888 och kallades »Från Mälarstrand», men hade ej samma framgång.

Publicistklubben har således utvecklat rätt stor verksamhet och icke endast sörjt för sina medlemmars förströelse på lediga stunder, men en gång om året har han bjudit sig själf på stor fest. Det har

varit för att i gladt kamratlag inviga ett nytt års sträfvanden. I januari har nämligen en nyårsmiddag egt rum.

Dessa fester ha hållits dels på Hôtel Rydberg, dels på Hôtel W6. Längre besöktes de af endast manliga deltagare, men den 27 januari 1883 hade tillfälle beredts för klubbens ledamöter att till festen medföra äfven kvinnliga medlemmar af sina familjer, och då hade tidningsmännen nöjet att vid festbordet se fru Emilie Carlén, hvilkens skål särskildt föreslogs och tömdes under uttryck af beundran och erkännande. Sanningenligt måste omtalas, att denna anordning ingalunda vann *alla* klubbledamöters godkännande, men sedermera ha fruntimren alltid deltagit i årsfesterna, hvilka därigenom otvifvelaktigt vunnit i verklig sällskapsglädje.

Det tålde i åtskilliga år innan kvinnor fingo tillträde till klubbens fester, men ännu längre innan de mottogos såsom medlemmar. Detta skedde dock 1885, då klubben invalde åtskilliga skriftställarinnor.

J. A. Björklund.

Det är redan nämndt, att klubbens ordförande nu mera väljes för halfår, men emedan dessa val förut skedde hvar tredje månad, så ha icke få af medlemmarne beklädt ordförandeplatsen. Bland dem är också en tidningsman från annan stad, veteranen S. A. Hedlund, hvilken som riksdagsman uppehållit sig i Stockholm och under vintern och våren 1888 egnade en icke ringa del af sin strängt anlitade tid för att sköta ordförandeskapet i klubben, hvars angelägenheter äfven förut i honom funnit en verksam främjare. Af Stockholms tidningsmän har J. A. Björklund många gånger såsom ordförande ledt klubbens förhandlingar och för dess framgång visat lifligt intresse. Han tillhör onekligen dem till hvilka klubben står i största tacksamhet och som aldrig tvekat att med sin talang och sin tid oegennyttigt vara klubben till tjänst.

Publicistklubbens medlemmar voro 287 vid början af hösten 1888.

* * *

Hösten 1887 bildades i Stockholm en ny publicistklubb eller, såsom den kallar sig, *tidningsmannaförening*. Denna har till ändamål att, heter det i stadgarne, »bereda män af pressen tillfällen till öfverläggningar och beslut i gemensamma angelägenheter samt till

sällskaplig samvaro», således alldeles samma syfte som den äldre klubben, med undantag af att klubben icke inskränker sina medlemmar till »män», utan anser att »en hvar som i literärt, artistiskt eller ekonomiskt hänseende arbetar eller arbetat i den periodiska pressens tjänst» har rätt till inträde och således ingalunda utesluter de kvinnliga kamraterna från tillfälle att rådgöra och besluta om de gemensamma pressangelägenheter för hvilka de kunna ha lika stort intresse som tidningsmännen i ordets inskränktare betydelse. I en paragraf af tidningsmannaföreningens stadgar, antagna den 29 oktober 1887, medgifves utomföreningen stående »män» att inbjudas till samkvämen.

»I öfverensstämmelse med den från början följda planen», heter det i årsberättelsen 1887—88, »har föreningen hufvudsakligen egnat sig åt sällskapligt samlif, hvilket dock icke hindrat att för pressen betydelsefulla frågor blifvit med omsorg och intresse behandlade. Så har föreningen genom en skrifvelse till öfverståthållare-ämbetet utverkat, att de dagliga tidningarnas referenter blifvit försedda med märken som tillförsäkra dem fritt tillträde till sådana platser som blifvit af ordningsmakten afspärrade, och vidare har föreningen åt styrelsen uppdragit, att efter öfverenskommelse med publicistklubbens styrelse hos de riksdagens förtroendemän som hafva att bestämma om det blifvande riksdagshusets byggnad och inredning göra framställningar om pressens behof af lämpliga referentplatser i kamrarne, m. m.»

För öfrigt har tidningsmannaföreningen firat en vinterhögtid och gjort en sommarutflykt i Stockholms skärgård samt haft kamratligt umgänge i hvardagslag. Medlemmarne voro 73 i oktober 1888. Ordinarie sammanträden hållas hvar fjortonde dag under oktober—april. Ordförande, vice ordförande, som tillika är sekreterare, samt kassaförvaltare väljas på första ordinarie höstsammankomsten. Dessa tre tjänstemän ha från oktober 1887 varit P. Strandberg, A. Jäderin och R. Wennerqvist.

